

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 De diffinitione peccati, quam August. ponit 22. contra Faustum, scilicet
quòd peccatum est dictum, uel factum, uel concupitum contra legem
æternam:

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

Utrum in quolibet peccato sit aliquis actus.

AD QVINVM sic proceditur. Videtur, quod in quolibet peccato sit aliquis actus. Sicut. n. meritum comparatur ad uirtutem, ita peccatum ad uitium comparatur; sed meritum non potest esse absque aliquo actu. ergo nec peccatum potest esse absque aliquo actu.

¶ 2 Præ. Aug. dicit in lib. de liber. arbit. quod omne peccatum ad eum est uoluntarium, quod si non sit uoluntarium, non est peccatum: sed non potest esse aliquid uoluntarium nisi per actum uoluntatis. ergo omne peccatum habet aliquem actum.

¶ 3 Præ. Si peccatum esset absque aliquo actu, sequeretur, quod ex hoc ipso, quod aliquis cessat ab actu debito, peccaret: sed continue aliquis cessat ab actu debito, ille scilicet, qui nunquam actum debitum operatur. ergo sequeretur quod continue peccaret, quod est falsum. non ergo est aliquod peccatum absque actu.

Sed contra est, quod dicitur Jacob. 4. scienti bonum facere, & non facienti, peccatum est illi: sed non facere non importat aliquem actum. ergo peccatum potest esse absque actu.

Respon. Dicendum, quod questio ista principi paliter mouetur propter peccatum omissionis, de quo aliqui diuersimode opinantur. Quidam enim dicunt, quod in omni peccato omissionis est aliquis actus uel interior, uel exterior. Interior quidem, sicut cum aliquis uult non ire ad ecclesiam, quando ire tenetur. Exterior autem, sicut cum aliquis illa hora, qua ad ecclesiam ire tenetur, uel etiam ante, occupat se talibus, quibus abeundo ad ecclesiam impeditur: & hoc quodammodo uidetur in primum redire. Qui. n. uult aliquid, cum quo aliud simul esse non potest, ex consequenti uult illo carere, nisi forte non perpendat, quod per hoc quod uult facere, impeditur ab eo quod facere tenetur: in quo casu posset per negligentiam culpabilis iudicari. Alij uero dicunt, quod in peccato omissionis non requiritur aliquis actus: ipsum. n. non facere quod quis facere tenetur, peccatum est.

Viraque autem opin. secundum aliquod ueritatem habet. Si enim intelligatur in peccato omissionis illud solum, quod per se pertinet ad rationem peccati, sic quandoque omissionis peccatum est cum actu interiori, ut cum aliquis uult non ire ad ecclesiam. Quandoque uero absque oī actu uel interiori, uel exteriori: sicut cum aliquis hora, qua tenetur ire ad ecclesiam, nihil cogitat de eundo, uel non eundo ad ecclesiam. Si uero in peccato omissionis intelligantur etiam causæ, uel occasiones omittendi, sic necesse est in peccato omissionis aliquem actum esse. Non. n. est peccatum omissionis, nisi cum aliquis prætermittit quod potest facere, & non facere: quod autem aliquis declinet ad non faciendum illud quod potest facere, & non facere, non est nisi ex aliqua causa, uel occasione coniuncta, uel præcedente: & si quidem causa illa non sit in potestate hominis, omisio non habet rationem peccati: sicut cum aliquis propter infirmitatem prætermittit ad ecclesiam ire. Si uero causa, uel occasio omittendi subiaceat uoluntati, omisio habet rationem peccati, & tunc semper oportet quod ista causa in quantum est uoluntaria, habeat aliquem actum ad minus interiorē uoluntatis: qui quidem actus quandoque directe fertur in ipsam omissionem, puta, cum aliquis uult non ire ad ecclesiam uis laborē, & tunc talis actus per se pertinet ad omissionem. Voluntas. n. cuiuscumque peccati per se pertinet ad peccatum illud, eo quod uoluntarium est de ratione peccati. Quandoque autem actus uoluntatis directe fer-

Atur in aliud, per quod homo impeditur ab actu debito, siue illud in quod fertur uoluntas, sit coniunctum omissioni, puta, cum aliquis uult ludere, quando ad ecclesiam deberet ire: siue et sit præcedens, puta, cum aliquis uult diu uigilare de sero, ex quo sequitur, quod non uadat hora matutinali ad ecclesiam: & tunc actus iste interior, uel exterior per accidens se habet ad omissionem, quia omisio sequitur præter intentionem. hoc autem dicimus per accidens esse, quod est præter intentionem, ut patet in 2. Phyl. V si manifestum est, quod tunc peccatum omissionis habet quidem aliquem actum coniunctum, uel præcedentem, quod tamen per accidens se habet ad peccatum omissionis. Iudicium autem de rebus dandum est in illud quod est per se, & non in illud quod est per accidens. Unde uerius dici potest, quod aliquod peccatum possit esse absque omni actu, alioquin etiam ad essentiam aliorum peccatorum actualium pertineret actus, & occasiones circumstantes.

Ad primum ergo dicendum, quod plura requiruntur ad bonum quam ad malum, eo quod bonum contingit ex tota integra causa, malum autem ex singulis defectibus, ut Dion. * dicit 4. ca. de diu. no. & ideo peccatum potest contingere siue aliquis faciat quod non debet, siue non faciendo quod debet. sed meritum non potest esse nisi aliquid faciat uoluntarie quod debet. & ideo meritum non potest esse sine actu, sed peccatum potest esse sine actu.

Ad secundum dicendum, quod aliquid dicitur uoluntarium non solum quia cadit super ipsum actus uoluntatis, sed quia in potestate nostra est ut fiat, uel non fiat, ut dicitur in 3. * Eth. unde etiam ipsum non uelle potest dici uoluntarium, in quantum in potestate hominis est uelle, & non uelle.

Ad tertium dicendum, quod peccatum omissionis contrariatur præcepto affirmatiuo, quod obligat semper, sed non ad semper: & ideo solum pro tempore illo aliquis cessando ab actu peccat, pro quo præceptum affirmatiuum obligat.

ARTICVLVS VI.

Super Questionis 71. Articulum 5. 2um.

Utrum conuenienter diffiniatur, peccatum, esse dictum, uel factum uel concupitum contra legem æternam.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter diffiniatur peccatum cum dicitur, Peccatum est dictum, uel factum, uel concupitum contra legem æternam. Dictum enim, uel factum, uel concupitum importat aliquem actum: sed non omne peccatum importat aliquem actum, ut dictum est ergo hæc diffinitio non includit omne peccatum.

¶ 2 Præ. Aug. dicit in li. de duabus animabus. Peccatum est uoluntas retinendi, uel consequendi quod iustitia uetat: sed uoluntas sub concupiscentia comprehenditur, secundum quod concupiscentia largo modo sumitur pro oī appetitu. ergo sufficisset dicere, Peccatum est concupitum contra legem æternam, nec oportuit addere, dictum, uel factum.

¶ 3 Præ. Peccatum proprie consistit in actu

IN artic. 6. dubium occurrit ex Greg. de Armino. in secundo sentent. dist. 34. volente quod peccatum proprie, quo quis dicitur formaliter peccans, non est actus, nec est aliquid incomplexum significabile. & hoc probatur dupliciter. Primo, quia peccatum consistit in hoc, quod aliquis agit contra rectam rationem: sed hoc non est nisi complexum significabile. ergo. Et quia in præceptis affirmatiuis & negatiuis prohibentur peccata, & affirmantur eorum opposita, ut patet: sed in his sola complexa enunciabilia iuuentur aut prohibentur: quia cum præcipitur, Non moechaberis, nec uir, nec mulier, nec actus prohibetur, sed facere actum

In par. 4. med.

Cap. 5. to. 5.

In q. 76. ar. 2. ad 1. & 2. dist. 35. ar. 2. cor. & ad 3. & ma. q. 2. ar. 1. co. & ad 2.

ar. præced.

Li. de duabus animabus c. 11. in princ. to. 6 & 1. re tra. c. 15. to.

secunda est, quia conuersio dat peccato ueram speciem, & auer-

nel locutionis, uel operationis. Habet autem actus humanus, quod sit malus ex eo, quod caret debita commensuratione. Omnis autem commensuratione cuiuscunq; rei attenditur per comparationem ad aliquam regulam, a qua si diuertat, incommensurata erit. Regula autem uoluntatis humanae est duplex. Una propinqua & homogenea, scilicet ipsa humana ratio: alia uero est prima regula, scilicet lex aeterna, quae est quasi ratio Dei. Et ideo Augustinus in definitione peccati posuit duo, unum quod pertinet ad substantiam actus humani, quod est quasi materiale in peccato, cum dixit, *dictum*, uel *factum*, uel *concupitum*; aliud autem quod pertinet ad rationem mali, quod est quasi formale in peccato, cum dixit, *contra legem eternam*.

AD PRIMUM ergo dicendum,

est tamen malum rationali uita. & sicut ad frigidum quod est contrarium calido, sequitur priuatio caliditatis non quia frigus non est calor, sed quia frigidum non est calidum: & sic priuatio habet rationem mali in subiecto, cui debetur bonum calidum, quando, sicut & ut patet in corporibus infirmis, ex frigore. Ita ad intemperantiam sequitur priuatio, non quia non est temperantia, sed quia actus uoluntatis libidinis forme intemperantis, non est temperans. Et quoniam debetur tunc actui subiecto bonum temperantiae, ideo humiliori priuatio habet rationem mali simpliciter: & sic inordinatio hic, & auersio pertinet ad peccatum, in quantum malum simpliciter inordinatum autem contrarietate, & conuersio pertinet ad peccatum, in quantum habet rationem mali moralis, & uoluntarii. Et quoniam inordinatio priuatiue est ultimum superueniens peccato, ideo forte in littera dicitur, quod est quasi formale in peccato: & non dicitur absolute, quod est formale, & eade ratione, actus denominatus ab illa dicitur, quod est quasi materiale in peccato. Vnum autem peccatum, quia includit haec duo, fit unum per accidens, aut unum per se, & alterum sit annexum: quamuis hic esset dicendum, ubi de quod quid est peccati tractatur in sequenti articulo, ubi de specifica distinctione peccatorum tractatur, dicitur.

In eodem sexto articulo, in responsione ad ultimum occurrit dubium. An peccatum in moralibus ex hoc ipso quod est peccatum, sit offensum Dei, & similiter auersum a Deo: an ex alio habeat, quod sit contra rationem, & ex alio quod sit offensum Dei. In littera enim distinguitur peccatum secundum has duas rationes, & dicitur quod in quantum est contra rationem, tractatur a philosopho morali: in quantum est offensum Dei, a theologo. Quod enim ex diuersis haec promanant, suadet primo ipsa distinctio facta, deinde ratio, quia ratio nostra est quoddam ens participatum: Deus autem est ipsum esse per essentiam, constat autem, quod contrarium, uel priuatio entis participati, non est contrarium, nec priuatio entis per essentiam. Peccatum igitur, ex hoc quod est contra rationem humanam, non est offensum Dei: nec sufficit ad euadendum hoc, dicere quod quia ratio humana derivatur a diuina, quod est contra rationem humanam, est contra diuinam, tum quia cognitio sensitiua derivatur etiam a diuina cognitione, non tamen contrarium cognitioni sensitiuae, est contrarium cognitioni diuinae: tum quia ex hoc nihil aliud habetur nisi quod peccatum est contra rationem diuinam, in quantum participata est in ratione humana, quod nihil aliud est, quam esse contra effectum Dei: & quorsio est de esse contra ipsum Deum, ut offensum eius, non suorum effectuum.

Præterea, si peccatum ut sic, esset offensum Dei, & auersum

Ab eo, posset hoc cognosci naturali ratione, & a Philosophis deberet tractari, quorum neutrum apparet.

In oppositum est, quia odium Dei & blasphemia Dei, sunt peccata mortalia seculi omni fide & gratia, & naturaliter cognoscibilia non solum quod sunt peccata, sed quod sunt offensua Dei. Et hoc non, nisi quia contra rationem rectam actus odii habet obiectum, ergo. Ad hoc dicitur, quod illae duae rationes in peccato distinguuntur non ut, disparatae, sed ut subordinatae, ita quod peccatum esse contra rationem, subordinatur ad esse contra Deum, & illud inferit hoc, quasi ut inferius suum superius.

Ad id dicendum, quod prima causa peccati est in uoluntate, quae imperat omnes actus uoluntarios, in quibus solum inuenitur peccatum, & ideo Augustinus per solam uoluntatem diffinit peccatum, sed quia etiam ipsi exteriores actus pertinent ad substantiam peccati, cum sint secundum se mali, ut dictum est, necesse fuit, quod in definitione peccati poneretur etiam aliquid pertinentis ad exteriores actus.

Ad id dicendum, quod lex aeterna primo & principaliter ordinat hominem ad finem, consequenter autem facit bene se habere circa ea, quae sunt ad finem, &

in genere, & quasi subordinatur sibi ipsi, ut finis est beatitudinis reuelatae tanquam fini ultimo simpliciter. Propter quod, quicquid contrariatur Deo ut fini naturali rationalis creaturae, repugnat consequenter eidem, ut fini supernaturali, quamuis non quicquid ordinatur ad Deum ut finem naturalem, ordinatur ad eundem supernaturalem. Et ratio disparitatis est, quia bonum confurgit ex causa integra, malum autem ex particulari quocunq; defectu, cum autem finis moralium uirtutum sit bonum rationis ordinatum ad Deum, finem naturalem, ut medium necessarium ad consequendum illum, ita quod inter bonum rationis, & Deum finem rationalis creaturae, haec est connexio necessaria & in ratio cinando, & in exequendo, nam inchoando a fine, & ex eo accipiendo rationem operis, ad bonum rationis deuenitur tanquam a principio ad conclusionem necessariam: & similiter inchoando ab exequendo bono rationis proceditur ad Deum ultimum finem. Manifeste enim constat quod de summo bono mentis non deducitur malum rationis, sed bonum, & quod ad summum mentis bonum non ducit malum rationis, sed bonum. Connexo igitur bono rationis cum Deo fine naturali, oportet quod peccatum, quod est malum rationis, ex eo ipso quod contrariatur bono rationis, abducatur a Deo fine naturali, & consequenter, ut dictum est, supernaturali. Et confirmatur, quia peccans, puta, interperatus, constituit sibi ultimum finem in bono sensibili, puta, delectatione contraria rationi, ac per hoc cum non possit unus habere simul duos ultimos fines, ut in q. prima determinatum est, proponit rem uilissimam Deo, dans ei dignitatem diuinam ultimi finis, iuxta illud apostoli ad Philip. 3, Quorum Deus ueter est, & per hoc auertitur manifeste a Deo summo bono, & offendit ipsum quantum efficitur ex parte sua, auferens illi dignitatem propriae esse uilimum finem operum rationalis creaturae, & praeponeus illi aliud, magis diligens illud aliud, quam ipsum, quia finis ultimus est maxime amatus. Et hoc quod ex prima parte q. 48, habetur, scilicet quod malum culpae contrariatur bono diuino in se: quoniam contrariatur amori quo Deus amatur in seipso non solum charitate infusa, sed acquisita, unde inferius in q. 73, articulo 7, ad tertium dicitur, quod auersionem a regula rationis sequitur auersio a Deo, cui homo debet coniungi per rectam rationem. Peccatum igitur, seclusa omni fide, & pertinente ad illam, est contra bonum rationis, tanquam proximum finem, & contra bonum diuinum, tanquam ultimum finem, ex hoc ipso quod est peccatum: & inordinatio eius est priuatio formalis rectitudinis actus, ferens auersionem ab incommutabili bono, & offensam illius. Et quoniam beatitudo supernaturalis supponit naturalem, ex consequenti quantum est ex se, est contra Deum ut obiectum beatitudinis supernaturalis, & auersum ab eo, & offen-

C. 3. 6. 7. 8. c. 3

in cor. 8. q. 18. & 20

offensum eius. Supposita autem fide peccatum ipsum priuat re...

ideo in hoc quod dicit, contra legem aeternam, tangit auersio-

Ad quartum dicendum, quod cum dicitur, quod non omne peccatum ideo est malum, quia est prohibitum, intelligitur de p-

Ad quintum dicendum, quod a theologis consideratur peccatum praeipue secundum quod est offensa contra Deum: a philosopho autem morali secundum quod contrariatur rationi, & ideo Ar-

Ad sextam dicitur, quod peccatum aliter contrariatur rationali uitae, & aliter Deo, nam uitae rationali contrariatur formaliter sicut calidum frigidum, uel re-

Ad septimam dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad octavam dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad nonam dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decimam dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad undecimam dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad duodecimam dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad tredecimam dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad quatuordecimam dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad quindecimam dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad sedecimam dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et octo dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et nouem dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et decem dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et undecim dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et duodecim dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et decem et tria dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et decem et quatuor dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et decem et quinque dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et decem et sex dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et decem et septem dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et decem et octo dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et decem et nouem dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

Ad decem et decem et decem dicitur, quod peccatum est contrarium rationi formaliter, nisi quia uoluntarium propter quod argumentum, quod de contrarietate formali loquitur, non obstat.

igit secundum dubium de ratione in littera posita, scilicet...

Et circa hoc quaerunt nouem. Primo, Vtrum peccata distinguantur specie secundum obiecta.

Secundo, De distinctione peccatorum spiritualium, & carnalium.

Tertio, Vtrum secundum causas.

Quarto, Vtrum secundum eos, in quos peccatur.

Quinto, Vtrum secundum diuersitatem reatus.

Sexto, Vtrum secundum omissionem & commissionem.

Septimo, Vtrum secundum diuersum processum peccati.

Octaudo, Vtrum secundum abundantiam, & defectum.

Nono, Vtrum secundum diuersas circumstantias.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum peccata differant specie secundum obiecta.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod peccata non differant specie secundum obiecta. Actus enim humani praecipue dicuntur boni uel mali, per comparisonem ad finem.

pra ostensum est. cum igitur peccatum nihil aliud sit quam actus hominis malus, sicut dictum est, uidetur quod secundum fines peccata debeant distingui specie magis, quam secundum obiecta.

ter: & sic concluditur: ergo species peccati est ex inordinatione. & si hic est sophisma a secundum quid ad simpliciter, non ibi, cum utrobique procedatur ad peccatum secundum se a peccato ut ab hoc, scilicet peccante: uel in hoc, scilicet peccante mali.

Ad euidentiam huius difficultatis non oportet alia fundamenta iacere: sed declarare fundata de peccato, cum plura in se claudat, ex quibus non fit unum per se, uno existente priuatiu altero positio. nungua poterit iudicium simpliciter dari, nisi supponatur unum simpliciter & absolute esse aliquid per se unum. sicut dicitur in hanc loquimur. Et si quidem peccatum est priuatio, ut Sco. in 3. ad 2. dupliciter tenet, conitit q. species eius sumuntur ex parte auer-

nis, seu inordinationis. si autem est actus contrarius uirtuti, conitit q. species eius sumuntur ex parte conuerfionis seu obiecti. Et ex hoc sequitur, q. si in hac quaestione uertitur in dubium res ipsa, per se, res, quae uocatur inordinatio priuatiue, specificatur ex habitu opposito: sicut cecitas & surditas distinguuntur specie ex uisu & auditu, quibus priuatur subiecta: & res quae uocatur contrariu uirtuti, specificatur ex obiecto seu fine, sicut uirtutes generaliter. Si autem uertitur in dubiu res significata peccatorum nominibus de facto uertitur in dubiu, quia putates inordinatione signum de facto, dicunt q. peccatum distinguitur specie formaliter, & rudi distinctione: putates autem contrariu significari formaliter, dicunt q. peccatum distinguitur specie secundum obiecta, non est contra-

peccatum distingui specie secundum obiecta, non est contra-

peccatum distingui specie secundum obiecta, non est contra-

peccatum distingui specie secundum obiecta, non est contra-

peccatum distingui specie secundum obiecta, non est contra-

peccatum distingui specie secundum obiecta, non est contra-

peccatum distingui specie secundum obiecta, non est contra-

peccatum distingui specie secundum obiecta, non est contra-

peccatum distingui specie secundum obiecta, non est contra-

peccatum distingui specie secundum obiecta, non est contra-

peccatum distingui specie secundum obiecta, non est contra-

peccatum distingui specie secundum obiecta, non est contra-

li. i. de li. ar. c. 16. tom. 1.